

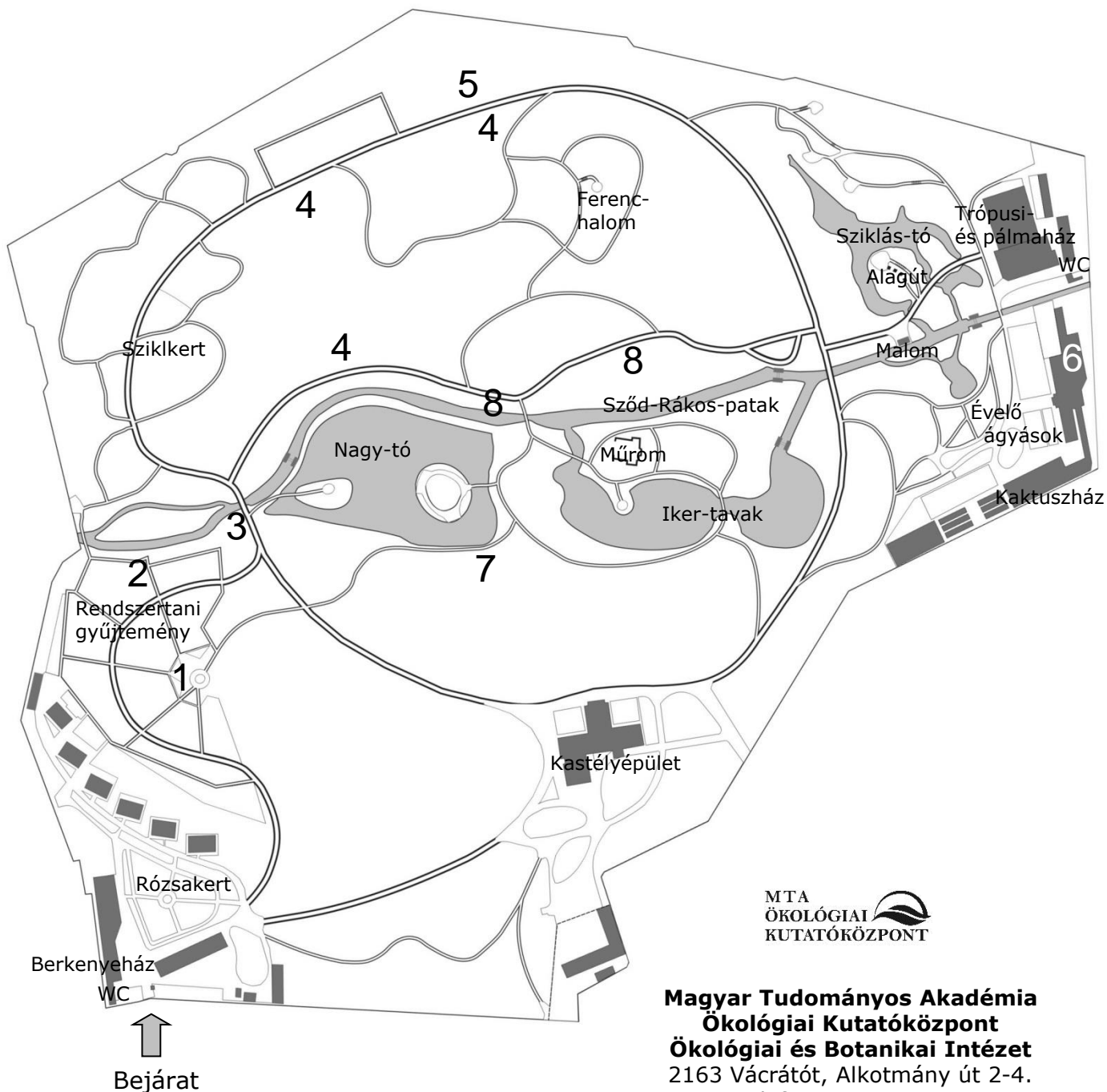
2018. március

A hónap érdekességei

Nemzeti Botanikus Kert Vácrátót

Kárpáti sáfrány (*Crocus heuffelianus*)

MTA
ÖKOLÓGIAI
KUTATÓKÖZPONT

Magyar Tudományos Akadémia
Ökológiai Kutatóközpont

Ökológiai és Botanikai Intézet

2163 Vácrátót, Alkotmány út 2-4.

Telefon.: 28-360-122

E-mail: botanikuskert@okologia.mta.hu

www.botanikuskert.hu

www.okologia.mta.hu

**Térképes útmutatónk abban segít,
hogy az aktuálisan virágzó fajok,
vagy más időszakú látnivalók közül
néhányat könnyedén megtaláljon
Kertünkben.**

Üdvözljük hazánk leggazdagabb, mintegy 12 000 növényfajt és fajtát számláló élőnövény-gyűjteményében, a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Botanikus Kertjében. Törzsvendégeink jól tudják, hogy tűzzön kegyetlenül a nap, fújjon a jeges szél, a 27 hektáron elhelyezkedő, elbűvölő hangulatú tájképi kertbe ágyazódó tudományos gyűjtemény évszakról évszakra mindig kínál valami érdekességet a növényvilág végtelen sokféleségéből. Havonta megjelenő térképes ajánlatunkkal néhány időszakú látnivalóra szeretnénk felhívni növény szerető látogatóink figyelmét.

Böjtmás hava

Kertünkben a madarak napról-napra hangosabban szóló, szívderítő, kikeleti éneke és a sáfrányokkal kezdődő virágpompa jelzi, itt a tavasz! Az idei télen pihentek a hólapátok, alig volt hótakaró a kertben, a létfontosságú csapadékot csak enyhe havazás és néhány kisebb eső adta. Kemény fagyok sem tizedelték a kertet, így a téli növényvesztesség is kisebbnek várható. A rendkívüli időjárás, az enyhe tél végén jött kisebb hideghullám nem tévesztette meg a cserjék és fák többségét. Kihajtásuk, virágzásuk ugyanis nem annyira a hőmérséklethez, mint a fényhez, vagyis a napok hosszúságához igazodik.

1. A Rendszertani gyűjtemény domboldalát sáfrányok tarka tömege díszíti, mely különösen napsütésben pompás látványt nyújt, vidáman színesítve a még alvó rendszertani kertet. Három faj, a vad alakjában sárga virágú **korai sáfrány** (*Crocus chrysanthus*), a **sárgatorokú sáfrány** (*Crocus sieberi*), és a magasabb, élénk bíborszínű **illír sáfrány** (*Crocus tommasinianus*) fajtái kerültek a földbe, vegyes kiültetésben. Ezek dél-délkelet-európai fajok, mindnyájan jó vízelvezetésű, sovány vagy közepesen termékeny talajt és tűző napot igényelnek.

2. A rendszertani gyűjtemény szélső, eldugott kis ágyásában most nyílnak a hangák. Az erikafélék (*Ericaceae*) családjába tartozó télálló cserjék, a rododendronok, azáleák, fajdbogyók, áfonyák az üde, párás éghajlatot és a savanyú talajt kedvelik, ezért olyan divatosak pl. Angliában, ahol az úgynevezett hangakertek szinte kizárólag alacsonyabb erikafélék szőnyegszerű bokraival vannak beültetve. Kertünkben azonban nem érzik jól magukat, kivéve a **hússzínű hangát** (*Erica carnea*) és hibridjét (*E. x darleyensis*), mely mésztűrő növény.

Alacsony, kúszó szárú, terpedt ágú cserje, túszerű levelei négyes örvökben állnak. Kora tavasszal nyílik, s a ráhulló hó sem károsítja látványos fűrtvirágzatba tömörülő apró virágait. Európa hegyvidékein, különösen mészkő vonulatokon fordul elő, 2700 m magasságig, fenyvesek aljnövényzetében és sziklás, havasi gyepekben.

3. Még nyílnak a varázsmogyorók (*Hamamelis*)! A csupaságokon nyíló, jellegzetesen pókszerű, sárga vagy vörös, illatos virágaik különleges látványt nyújtanak. lombhullató cserjék, Észak-Amerika keleti részein, illetve Kelet-Ázsiában honosak. A kertészeti természetben leginkább a japán és molyhos varázsmogyoró keresztezéséből keletkezett **hibrid varázsmogyoró** (*Hamamelis intermedia*) fajtákkal találkozunk. Magyar nevük a mogyoróhoz hasonló levelükre utal, de a mogyoróval semmilyen rokonságban nincsenek.

4. A nyiladékok gyepeben alacsony termetű, korai hagymások nyílnak, **sáfrányok** (*Crocus*), botanikai **tulipánok** (*Tulipa*), **csillagvirág** (*Scilla*), **Puskin-csillagvirág** (*Puschkinia*), **gyöngyikék** (*Muscari*) és **hófény** (*Chionodoxa*). Májusra majd mindegyikük elnyílik, esetleg magot hoz, és miközben lombja elsárgul, visszahúzódik, felépíti a száraz, nyári időszak átvészelését biztosító raktározó szövet, a hagymát vagy hagymagumót. Botanikai tulipánoknak hívjuk azokat a fajokat, melyek nem estek át a kertészeti nemesítés, hibridizálás, szelekció folyamatán, és a természetben előforduló állapotukban (kisebb termet, kis virág stb.) használjuk őket a díszkertekben.

5. A **közönséges mogyoró** (*Corylus avellana*) porzós barkái már ősszel megjelennek, majd az első, enyhe tél végi, kora tavaszi napokon kétszeresére nyúlnak, megsárgulnak, s a legkisebb szellőben is szabadba eresztik, messzire repülő viráporukat. Apró női virágai ülők s a rügypikkelyek annyira körülzárják őket, hogy csak a kiálló piros bibéi által különböztethetőek meg a levélrügyektől. Kertekbe gyakran ültetik tekergő hajtású fajtáját ('*Contorta*') is, melyet az 1860-as években szelektáltak Angliában.

6. A Pálmaházban és az Orchideaházban most nyílik a különös **jádélián** (*Strongylodon macrobotrys*) Fás szárú lián, szára elérheti a 18 métert is. Bizarr színét egy érdekes jelenségnek (kopipigmentáció) köszönheti. Egy a virágok kék és piros színéért

(kémhatástól függően) felelős antociánhoz (malvin), egy sárga virágszint okozó flavonol-glikozid (saponarin) csatlakozik, és ezek speciális arányban (1:9) kapcsolódva zöldes árnyalatú kék színt eredményeznek. 3 méter hosszú fűrtvirágzata akár 75-nél több virágból is állhat. A virágokat madarak és denevérek porozzák be. Fülöp-szigetek trópusi erdeiben, vízmosásokban, patakpartokon, fák koronájába futva él. Csak nagyon kevés botanikus kertben nyílik, ezért is nagy esemény dús virágzása.

7. A Nagy-tó-partján futó út mellett jókora **vérmogyoró** (*Corylus maxima 'Purpurea'*) bontogatja barkáit. Fialat hajtásai szürkék, mirigyszőrösök. Nagy (14 cm) szíves vállú, kerekded levelei néha enyhén karéjosak, felső részükön kétszeresen fűrészszélűek. Makktermését körülölelő, karéjos fogas csúcsú kupacslevelek a termés fölött palackszerűen összeszűkülnek. Alapfaja erről kapta nevét is: csöves mogyoró. Olajtartalmú magja rokonához, a közönséges mogyoróhoz hasonlóan ehető. Délkelet-Európától Kis-Ázsián át egészen a Kaukázusig honos, fényigényes cserje. Legismertebb fajtáját, a vöröslő barkájú, levelű és termésű 'Purpurea'-t (emellett állunk), gyakran ültetik kertekben és parkokban.

8. A kerten átfutó Sződ-Rákos patakot kísérő keményfaligeterdő üde talaján, a lombfakadás előtt, mikor még nem borul mélyárnyékba a gyepszint, **geofiton növények** (melyek földbeni raktározó szervvel, hagymával, gumóval vészlik át a telet) szép lassan a hónap végére tarka szőnyeget varázsolnak az öreg bükkök, kőrisek, gyertyánok, égerek alá. Elsőként a hóvirágok, és a tözikek nyílnak, valamint az út szélén messzire liláló **kárpáti sáfrány** (*Crocus heuffelianus*). Kárpáti bennszülött növény, de két belső magyarországi termőhelyen is él, Beregben és Bakonyalján, gyertyános-tölgyes és ligeterdő tisztásán. Mögötte halványabb kék színben tündököl a **csillagvirág** (*Scilla bifolia*), mely igen változékony faj, több alfaját különböztetik el a botanikusok. Üde erdők ritka növénye, elszórtan szinte az egész országban előfordul. Őket követik majd a boglárkafélék családjába tartozó aranysárga virágú **bogláros szellőrózsa** (*Anemone ranunculoides*), a hasonló, de fehér **berki szellőrózsa** (*A. nemorosa*) és a fák alatt nagy tömegben megjelenő, rózsaszín és a lila minden árnyalatában ragyogó ujjas és **odvas keltikék** (*Corydalis solida* és *C. cava*) és a **pettyegedett tüdőfű** (*Pulmonaria officinalis*). Természetesen „vadvirágaink” kerti növényeinkhez hasonlóan teljes VÉDETTSÉGET élveznek, ezért csak távolról gyönyörködjünk bennük és vigyázzunk rájuk!

